

Valtakunnallinen turvallisuusseminaari 2020

Maalittaminen – luottamus oikeusvaltioon
some-aikakaudella

24.1.2020

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
Lakimies Rita Ridanpää ja viestintäpäällikkö Nuppu Pelevina

Maalittamisen määritelmä

- Maalittamisella tarkoitetaan systemaattista toimintaa, jossa henkilöstä tai hänen läheisistään kaivetaan eri lähteistä tietoja ja pyritään niitä eri tavoin hyödyntämällä tai vääristelemällä epäasiallisesti vaikuttamaan henkilön toimintaan.

Taustalla uudet teknologiat

- Maalittaminen on terminä uusi
- Mahdollistunut teknologiamurroksen myötä, reaaliaikainen tiedonkulku ja mahdollisuus etsiä ja levittää valtava määrä tietoa
- Taustalla 1990-luvun huuma: "Historian loppu" (Francis Fukuyama), liberaalin demokratian voittokulku
- Internet demokraattisena tilana, joka antaa ääneen marginaaleille
- 2020-luvulla puhutaan länsimaisen demokratian ja oikeusvaltion kriisistä
- Monet näkee tässä ajassa viitteitä 1930-luvun Eurooppaan, ääriliikkeiden nousuun

Mureneeko luottamus oikeusvaltioon 2020-luvulla?

- Hybridi mediajärjestelmä, perinteisten portinvartijoiden asema muuttuu
- Kokemusasiantuntijat & mielipidevaikuttajat rinnastetaan tutkimukseen pohjaavaan asiantuntijuuteen
- Keskustelukulttuuri on koventunut, internetin anonyymius on madaltanut kynnystä
- Polarisoituminen ja kuplaantuminen
- Fakenews, vastamedia vs. valtamedia, eliitin vastaisuus alkaa institutionalisoitua
- Luottamus oikeusvaltioon rapautuu, jos sen keskeisiin ylläpitäviin instituutioihin ei luoteta; vapaa tiede, media ja oikeusjärjestelmä

Maalittaminen on tapa rapauttaa oikeusvaltiota

- Suomessa 2010-luvulla, ilmiö on lisääntynyt viimeisen kahden vuoden aikana
- Maalittaminen kohdistuu yhteiskunnassa laajasti oikeusvaltion keskeisiin toimijoihin: poliisi, oikeudenhoito, vankienhoito, journalistit, tiedemaailma, papit, myös esim. lastensuojelu
- Maalittamisen kohteeksi otettujen henkilöiden työ liittyy usein tiettyihin aiheisiin: maahanmuutto, sukupuolen moninaisuuteen liittyvät kysymykset, informaatiovaikuttaminen, suurpedot
- 2015 vuoden turvapaikanhakijoiden saapuminen, mielenosoitukset 2017 Helsingin Rautatientorilla, Turun puukotus 2017
- > Toimittajista Rebekka Härkönen (Turun puukotus 2017) ja Jessikka Aro (Venäjän informaatiovaikuttaminen) ovat joutuneet mittavan häirinnän ja uhkailun kohteeksi
- > Maalittamista kohdistui entistä enemmän myös poliiseihin, mielenosoitusten yhteydessä vuonna 2017 MV lehdessä useita juttuja, yksityisistä some-profiileista etsittyjä kuvia, muokattuja pilkkavideoita

Sosiaalinen media on jäävuoren huippu

- Tutkijat, tieteen & rahoituksen riippumattomuus (ml. Suomen Akatemia) noussut keskusteluun
- Kansanedustajat ja mm. ehdokkaat kohtaavat aiempaa enemmän häirintää
- Termi on politisoitunut, suurista puolueista PS korostaa sananvapauden merkitystä ja vastustaa maalittamisen kriminalisointia ("Politisoitunut valtamedia")
- Maalittaminen sekoitetaan vihapuheeseen, joka on vaikeasti määriteltävä käsite, vielä politisoituneempi
  - Vihapuhetta selvitetty esim. Sanat ovat tekoja : Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen (Kari Mäkinen 2019)
- Termejä: masinoiminen, usuttaminen, doxxaus, trollaaminen, painostaminen – ei pelkkää somehäiriköintiä!

Jani Taponen
@JaniTaponen

Huomenta! Heti aamulla ikävää asiaa:

Viime päivinä jotkut ovat somessa ideoineet ja kehottaneet muita tekemään perättömiä lastenjuojeluilmoituksia toisten lapsista

Muistutan, että sekä tällainen teko että siihen kehottaminen ovat rikoksia, joista voidaan tuomita vankeutta!

6.11 ap. · 21. tammik. 2020 · Twitter for iPad

421 uudelleentwiittausta 3,4 t. tykkäystä

Sauli Niinistö
@niinisto

Tämä on vakava asia. Ei saa olla niin, että työkseni muita palvelevat ja suojaavat ihmiset joutuvat itse ahdistetuiksi.

Ville Cantell
@villecantell · 12. jouluk. 2019

"Virkamiehestä tai hänen läheisistään kaivetaan eri lähteistä tietoja. Niitä eri tavoin hyödyntämällä pyritään epäasiallisesti vaikuttamaan viranomaisen toimintaan" yle.fi/uutiset/3-1111... #maalittaminen #Suomi

10.08 ap. · 12. jouluk. 2019 · Twitter for iPhone

497 uudelleentwiittausta 4,2 t. tykkäystä

A-studio selvitti: virkamiehiä maalitetaan kaivamalla yksityiselämää – "Tietääkö joku, missä tämän konstaapelin lapset käyvät koulua?"

Kiistely turvapaikanhakijoista laukaisi poliisien maalitusta. Maahanmuutto, rikosasiat ja petoeläimet tekevät virkamiehistä herkästi maalitauluja.

Virkamiehet 11.12.2019 klo 20.02

Algoritmit, tekoäly - kaiken takana on ihminen

Some toimii usein näyttämönä, mutta maalittaminen paljon muutakin – somessa jäävuorenhuippu

Mikään alusta tai teknologia ei ole syyllinen

Ihmisen toiminta on jokaisen botin, trollitehtaan, hyökkäyksen ja algoritmin takana

Kehitys on ollut nopeaa ja ennakoimatonta, lainsäädäntö ja osaaminen jääneet jälkeen

Ilmiö on alettu tiedostaa ja maalittamiseen luvataan puuttua hallitusohjelmassa, jonka mukaan maalittaminen "uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä"

Kysymyksiä yleisölle

Miten erotetaan kritiikki ja maalittaminen? Mikä on maalittamista, mikä sananvapauden käyttöä?

Miten huolehdimme sananvapauden ja –vastuun toteutumisesta some-maailmassa?

Miten maalittamiseen tulisi puuttua?

Onko oikeusvaltiomme vaarassa rapautua?

Miten huolehdimme, ettei luottamus demokratiaan ja oikeusvaltioon horju?

Sananvapaus

- Vanhimpia ns. klassisia vapausoikeuksia
- Ydinalueeltaan sananvapautta voidaan pitää poliittisena perusoikeutena
- Suomen perustuslaki 12 § 1 mom.
Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.
- Euroopan ihmisoikeussopimus 10 artikla

Sananvapaus

→ sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin.

→ perustuslain sananvapaussäntely kieltää ennakoesteiden asettamista viestinnälle, mutta sallii esim. rikos- ja vahingonkorvauslainsäädäntöön perustuvaa sananvapauden käytön jälkikäteistä valvontaa samoin kuin sananvapauden käyttöä koskevien määräysten antamisen lailla.

→ asema perusoikeutena kuitenkin myös rajoittaa mahdollisuuksia puuttua jälkikäteen sen käyttöön; edellytetään toimenpiteiden oikeasuhteisuutta.

Sananvapaus

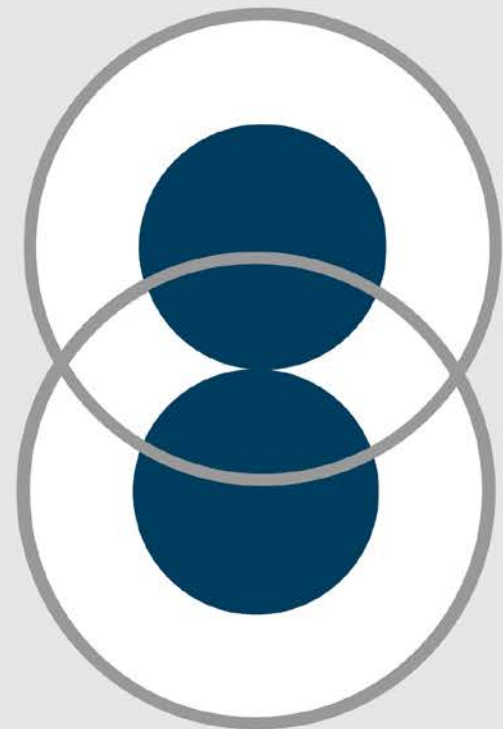
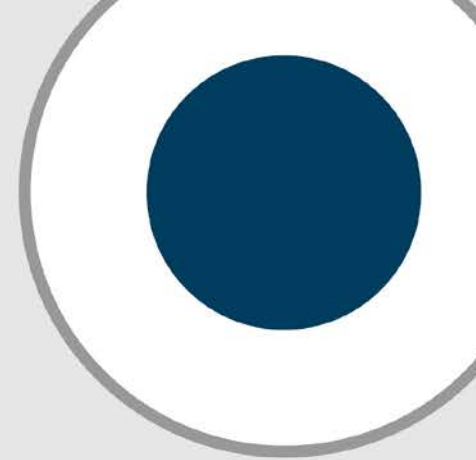
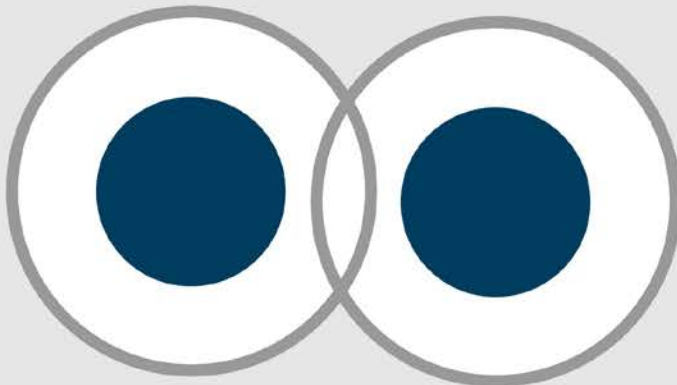
Voidaan rajoittaa

- ei ole rajoittamaton oikeus!
- ei suojata itseisarvona!

Sananvapauden käyttäjälle syntyy myös vastuuta ja velvollisuuksia

- loukkaako sananvapauden käyttö muiden oikeuksia ja vapauksia
- Tällöin syntyy tarve puuttua sananvapauden käyttöön toisten oikeuksien suojelemiseksi

- Perusoikeudet ja perusoikeuksien ydinalue
- Perusoikeuskollisio
  - PL 7 §
  - PL 10 §
  - PL 11 §
  - PL 12 §

Sananvapaus - mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin

Viranomaisen/virkamiehen on työssään kestettävä ankaraakin arvostelua ja sitä, että tehtyjä virkatoimia alistetaan laillisuustarkastelun alaiseksi.

- Sitä varten on kuitenkin olemassa lailliset valituskanavat ja virkatiet.
- Viranomaisen/yksittäisen virkamiehen toimintaan kohdistuvan arvostelun tulee perustua tosiseikkoihin.

Sananvapaus ei myöskään oikeuta virkamiehen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin menevää loukkaavaa arvostelua.

Maalittaminen – suhde sananvapauteen ja oikeuteen arvostella viranomaista / viranomaistoimintaa

- **Demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluva oikeus kritisoida / arvostella viranomaisen tai virkamiehen toimintaa on eri asia, kuin yksittäiseen virkamieheen kohdistuva painostaminen/häirintä.**

Maalittaminen – mitä SPJL sillä tarkoittaa

DEMOKRAATTISEN YHTEISKUNNAN JA OIKEUSVALTION RAPAUTTAMINEN

Virkamiehiin kohdistuvalla maalittamisella tarkoitetaan toimintaa, jossa virkamiehen päätöksentekoon / toimintaan pyritään eri tavoin vaikuttamaan

- halventamalla
- häiritsemällä
- uhkaamalla
- vainoamalla

Tällä toiminnalla pyritään vaikuttamaan myös laajemmin virkamiehen työnantajaorganisaation päätöksentekoon / toimintaan ja arvovaltaan

- uskottavuuteen
- luotettavuuteen
- puolueettomuuteen

→ pyrkimys vaikuttaa yksittäisen virkamiehen toimintaan

→ pyrkimys vaikuttaa viranomaistoimintaan yksittäisen virkamiehen kautta

→ pyrkimys rapauttaa viranomaistoiminnan arvovaltaa

Maalittaminen

– mitä SPJL tavoittelee

TAVOITTEENA VIRANOMAISTOIMINNAN TURVAAMINEN

- Ilmiöön haasteellista puuttua nykyisen lainsäädännön keinoin
- viranomaistoimintaa turvataan rikoslain 16 luvussa / *rikoksista viranomaisia vastaan*
  - Viranomaiset tarvitsevat yhteiskuntarauhan ylläpidon ja viranomaistoiminnan häiriöttömän ja oikeusvarman toiminnan varmistamiseksi yksityisiä toimijoita laajempaa suojaa
- Maalittaminen on viranomaistoiminnan kannalta uudentyyppinen rikos
  - rikoslain 16 lukuun tarvitaan uusi kriminalisointi, joka kattaisi maalittamisen eri ilmenemistavat

Maalittaminen

– mitä SPJL tavoittelee

MALLITTAMISEN TULEE OLLA YLEISEN SYYTTEEN ALAINEN RIKOS.

- Velvollisuus ja oikeus puuttua tilanteeseen tulee olla yhteiskunnalla / työnantajalla, ei yksittäisellä virkamiehellä

Maalittamiseen puuttuminen on välttämätöntä myös työsuojelullisesta näkökulmasta

- työnantajalla toimimisvelvollisuus ja toimimisoikeus!

Maalittaminen ei ole vain viranomaistoiminnassa esiintyvä ongelma.

Syyteoikeus on jo lievän pahoinpitelyn osalta järjestetty edellä mainitulla tavalla rikoslain 21 luvun 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa;

- lievä pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos, kun teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön.

Viranomaisella / virkamiehellä on toiminta- ja ratkaisupakko

KIITOS